ҰЛАҒАТТЫ ҰСТАЗ – ЖОЛДАСБЕК ҚҰРМАНҚҰЛОВҚА 70 ЖЫЛ

© 2018 ж. А.Е. Ержанова, Ж.Р. Утубаев, А.Д. Касенова

Мақалада Жолдасбек Құрманқұловтың өмір жолы, шығармашылық кезеңі мен өнегелі ұстаз ретінде тәрбиелеп отырған шәкірттері жайында сөз қозғалады. Жолдасбек Құрманқұлов студент кезінен археологиялық қазба жұмыстарына араласып, ғылым жолында сара жолын салған білікті ғалым. Ұйымдастырушылық қабілеті мен экспедиция уақытындағы қырағылығы жастарды тәрбиелеуде үлкен жетістіктерге жетелегені айтылады. Көптеген қола, сақ кезеңі ескерткіштерін, сақ және қыпшақ уақытындағы тас мүсіндердің ашылуына, Орталық Қазақстан аймағындағы тас бетіндегі суреттердің тарихта өз орнын табуға септігін тигізген археолог ретінде баға беріледі. Ұлытау өңірінде орналасқан ертедегі металлургиялық қонысы Талдысайды, Теректі Әулие аймағындағы тас бетіндегі суреттерді, Ұлытау, Кішітау, Терісакқан аймағындағы қыпшақ және сақ кезеңіне жататын тас мүсіндерін зерттеп, зерделеуде. Сонымен қатар, Сырдарияның төменгі ағысындағы ескерткіштерді (Шірік рабат, Бәбіш мола, Баланды және т.б.) зерттеудегі ғылыми табыстары сөзге тиек болады.

Түйін сөздер: археология, Ж. Құрманқұлов, экспедиция, институт, қола, сақ, тас мүсіндер, қоныс, қорым, тас бетіндегі суреттер, шәкірт

Археолог-ғалым Жолдасбек Құрманқұлов еліміздің аса көрнекті археологтарының бірі (1 сур.). Жолдасбек аға өзінің балалығын Созақ қалашығында өткенін айтушы еді. Туған жеріндегі мектеп қабырғасында білім алып, 1966 жылы Алматы қаласында орналасқан С.М. Киров атындағы Қазақ Мемлекеттік Университетінің тарих факультетіне түсіп, археологиялық экспедицияларға қатысқанын майын тамза отырып айтып беретін. 1971 жылы Ш. Уәлиханов атындағы Тарих, археология және этнография институтының Археология секторына орналасқан күннен бастап Мир Қасымұлы Қадырбаевтың шәкірті ретінде далалық қазба жұмыстарына қатысады. Сол кезден бері Жолдас-

бек аға қаншама аймақты зерттеумен келеді.

1991 жылы Археология секторы Ә.Х. Марғұлан аты берілген Археология институтына айналды. Жолдасбек аға 1990–2010 жылдар аралығында «алғашқы қауым» бөлімінің меңгерушісі, 1997–2005 жылдар аралығында Археология институты директорының ғылым жөніндегі орынбасары қызметін атқарды. Ғалым қазіргі кезеңге дейін ғылыми зерттеулер жүргізіп, ғылыми-ұйымдастырушылық саласында да көп еңбек сіңірді. 1988 жылы Кемерово қаласында «Поселения и могильники эпохи бронзы Северной Бетпақдалы» атты тақырыбында диссертация қорғап, тарих ғылымдарының кандидаты

Сур. 1. Атасуда. С. Ишангалидің жеке архивнен
Fig. 1. Atasu. From the personal archive of S. Ishangali

атағына ие болды. Өзінің ғылыми жұмыс жазуда жетекшілік еткен ғалым-археолог А.И. Мартыновтың көп еңбегі барын, сонымен бірге қола дәуірі мен қазба жұмыстарын жүргізу жайлы ғылыми еңбектері барын айта отырып, сол кітаптарды оқуға кеңес беретін (2 сур.).

Жолдасбек Құрманқұловтың 200-ден астам ғылыми еңбегі бар, соның ішінде сегізі ғылыми монографиялар. Ғылыми еңбектері шет тілінде, орыс және қазақ тілдерінде жарияланған. Ғалым Сырыарқа, Ақтөбе, Қызылорда облысы, Алтай, Жетісу аймақтарына жүргізілген экспедицияларға қатысып, өз үлесін қосқан ғалымның бірі. Ә.Х. Марғұлан, М.Қ. Қадырбаев, С.М. Ақынжанов басқарған Орталық Қазақстан экспедициясының жетекшісі.

1970-1990 жылдар аралығында Қарағанды облысындағы Атасу шағынауданындағы Атасу архео-

логиялық кешеніне кіретін қоныстар мен қорымдарды (Атасу, Ақмұстафа, Ақмая, Мыржық) М.Қ. Қадырбаевпен бірге зерттеп, Атасу мен Мыржықтан шахталық, жерүсті және жартылай жерасты пештерін қазба барысында тауып, металлургиямен айналысқан қоныстар екенін еңбектерінде көрсетіп, ғылыми айналымға кіруіне септігін тигізді. Осы ескерткіштерден алынған археологиялық деректер ежелгі металлургтердің өз заманында озық болып саналатын технологияларды жетік меңгергенін дәлелдейді. Мұндағы металлургиялық бағыттағы тұрғын үй-өндірістік кешендер б.д.д. II мыңжылдықтың екінші жартысында өмір сүрген, осы іске арнайы маманданған қоныстардың болғанын айғақтайды.

Солтүстік Бетпақдала мен Жезқазған-Ұлытау аймағында ертедегі қоныстардан табылған күрделі мыс балқыту пештері әлемдік

тәжірибеде әлі күнге дейін табылған жоқ. Археологиялық материалдар көрсетіп отырғандай, ертедегі металлургия ошақтары жалпы мыс өндірісі Еуразия кеңістігінде басқаларға қарағанда алдыңғы орында болғанын дәлелдейді.

1994 жылдан бастап Ұлытау өңірінде орналасқан ертедегі металлургтердің қонысы Талдысай Орталық Қазақстан археологиялық экспедициясының негізгі археологиялық зерттеу нысанына айналды (А.С. Ермолаевамен бірге). Талдысай қонысы Қарағанды облысы Жезқазған қаласынан 82 шақырым жердегі Ұлытау жазығындағы Талдысай (Бала-Жезді) және Жезді өзендерінің құяр сағасында өзі аттас ауыл шетінен табылған. Талдысай қонысы қола дәуірінде Жезқазған мысын қорытатын орындардың бірі болған. Нәтижесінде, бұл аймақтан ертедегі тұрғындардың қоныстануының екі кезеңі анықталды, соның біріншісі кезеңі металлургия өндірісіне маманданған тұрғындармен байланысты. Екінші кезеңі, б.д.д. II–I мыңжылдықтар тоғысында, мал шаруашылығының кең етек жаюымен сипатталады. Мал шаруашылығы кезеңінің үйлері мен қора-қопсыары, тас дәуірі мен металлургиялық қабаттағы ежелгі құрылыстың үстіне орналасқан.

Теректі Әулие аймағындағы тас бетіндегі суреттерді шәкірті Д. Байтілеумен бірге зерттеді, Ұлытау, Кішітау, Терісаққан аймағындағы қыпшақ кезеңіне жататын тас мүсіндерін (Л.Н. Ермоленкомен) зерттеп, зерделеуде. М.Қ. Қадырбаевпен бірге Батыста Бесоба, Сынтас, Нагорненское, Жалғызоба, Күміссай секілді танымал ескерткіштерді зерттеді. Осы

Сур. 2. Жетекшісі А.И. Мартыновтың 80-жылдық мерей тойында. Ж. Утубаевтың жеке архивнен

Fig. 2. With Martynov A.I. at the celebrations on the occasion of the 80th anniversary of the supervisor. From the personal archive of Zh. Utubayev

ескерткіш материалдары савромат-сармат мәдениетін зерттеуде маңызды болып табылады.

Тағы бір айта кететін жайт, 2011 жылы Қызылорда қаласындағы Қорқыт Ата университетінің ішінен Археология орталығын ашуға Жолдасбек аға көп үлесін тигізді. 2013 жылы Жолдасбек ағаның қолдауымен Қорқыт Ата атындағы Қызылорда мемлекеттік университетінің 75 жылдық мерейтойы аясында «Ежелгі және ортағасырлық Сыр өркениеті» атты ғылыми-далалық семинар өткізілді. Бұған Қазақстанның көптеген ғылыми орталықтарынан басқа, шетелдік ғалымдар, айта кететін болсақ, Ресейден, Өзбекстаннан, т.б. елдердің мамандары келіп, ескерткіштер жайлы өз ойларымен бөлісті, ізденістерді

ары қарай жалғастыру жобаларын кеңінен сөз қылды.

Сонымен қатар, 2004 жылы Шірікрабат экспедициясын құрып, «Мәдени мұра» бағдарламасы аясында және БҒМ-нің гранттық қаржыландыру жобасы бойынша «Сырдарияның сағасындағы Шірікрабат мәдениетінің ескерткіштері», «Ерте темір дәуірінде Сырдарияның төменгі ағысында мекен еткен тайпалардың әлеуметтік-экономикалық құрылымы (б.д.д. VII–II ғғ.)» секілді зерттеу тақырыптары аясында жұмыстар жүргізіп келеді. Қазіргі таңда осы тақырыпқа сәйкес бірнеше ескерткіштерге зерттеу жүргізіліп, жаңа нысандар ашылу үстінде. Соның ішінде, бірі ерте темір дәуіріне жататын Сеңгіртам 2 қорымы, Қарабас қамалы, Іңкәрқала үй-жайды айтуға болады. 2005-2008 жж. аралығында облыс жеріндегі тарихи-мәдени ескерткіштерін зерттеп Қызылорда облысының Ескерткіштер жинағына көп үлесін тигізді.

Зерттеп жатқан Шірікрабат кешені мен оның айналасындағы жүргізіліп жатқан қазба жұмыстары әлем ғалымдары арасында қызығушылық туғызып, экспедиция жұмысына Римдегі Шығыс және Африка институтының, Болония университетінің мамандары, Мәскеудің Шығыс Мәдениеті және Тарих музейлерінің қызметкерлері, Ресей Ғылым академиясының Н.Н. Миклухо-Маклай атындағы Этнология және антропология институтының ғылыми қызметкерлері келіп қатысып, тығыз қарым-қатынаста жүр. Сонымен қатар, экспедиция жұмысына Қызылорда қаласындағы Қорқыт Ата университетінің студенттері

қатысып, білімдерін жетілдірді. Келген студенттер үнемі ғалым-ұстазбен байланыста болып, өздерінің қызығушылықтарымен бөлісіп тұрды. Ал ағамыз болса, үнемі қолдау көрсетіп, алға жетеледі. Қазіргі таңда олардың алды (Ә.Ә. Тәжекеев) Мәскеудегі аспирантураны бітіріп, тарих ғылымдарының кандидаты ғылыми атағын алып, ғылымға өз үлестерін қосуда.

2000 жылдың басынан қазіргі таңға дейін Сарыарқа аймағындағы тас мүсіндерді қарқынды зерттеу барысында, ғалымдар көп мән бере бермейтін сақ кезеңінің тас мүсіндерін ашты (3 сур.). 2011 жылдан бері Жолдасбек Құрмақұлов әріптесі Л.Н. Ермоленкомен бірігіп 16-ы Сарыарқалық сақ кезеңінің тас мүсіндерін тапқан болатын. Осы

Сур. 3. Үңірек ғибадатханасы.
Ж. Утубаевтың жеке архивінен

Fig. 3. The Unirek Sanctuary. From the personal archive of Zh. Utubayev

аталған ғалымдардың арқасында Сарыарқа өңірінен әр түрлі кезеңге жататын 200-ден монументалды ескерткіштер: менгирлер, сақ, ерте түркі мен қыпшақ кезеңінің тас мүсіндері белгілі.

Осындай өз зерттеу мектебін қалыптастырған Жолдасбек Құрманқұловтай ғалым-ұстаздың ғылыми мектебіне топтасқан шәкірттері Альбина, Сағындық, Дархан, Жанболат, Алтынай, Жанаргүл, Талғат, Әсем, Айдар сынды жас археологтар құрамы жиналып, ғылыми тәлімгерлік мектебінен өтіп, тәжірибе жинақтауда. Археолог-ғалым «Мәдени мұра» бағдарламасы басталған кезде Талдысай қонысына осы бағдарлама аясында қазба жұмыстарын тереңірек зерттеуге мүмкіндікке қол жеткізді. Алғашқы жылдары Қарағанды қаласындағы мәдениет бөлімімен байланысып, Талдысайдағы қазба жұмыстарын жүргізуге қаржы бөлуіне себепші болған да Жолдасбек аға болатын. Қола дәуірін зерттеуімізге ұстаздық көмегін аямай, ғылым жолына түсуімізге мұрындық болған ұстазымыз 2004 жылдан бастап Қызылорда облысында жүргізілетін қазба жұмыстарына етене араласып, жас мамандармен бірігіп, жүргізе бастады. Қызылорда аймағындағы сақ кезеңінің ескерткіштерін зерттеуге Жанболатты баулыса, Қола дәуіріне маманданып жүрген Альбинаны Талдысай кешеніне қазба жұмыстарын жүргізуге табыстады. Бұл – ұстаздың шәкіртке салған салмағы әрі сыны мол өмір жолында ширатуы еді. Мәдени мұра аясында берілген мемлекеттік гранттарды игеру кезінде жастар тобын Жолдас аға археология саласындағы қоныс, қорым қазу әдісін, барлау

жұмыстарының қыр-сырымен таныстыра жүріп, Дарханды тас бетіндегі суреттерді оқуға, Сағындықты қола дәуірінің қорымдарын қазуға баулыса, Әсемді тас мүсіндерді ажыратып, мерзімдеуге, Жанаргүлді керамиканың технологиясын зерттеуге бағыт бағдар беріп, әрқайсысының ғылыми жұмыстарының орбуіне өз үлесін қосып келеді.

Ұстаздың тағы бір, баршамыздың бойымызға сіңірген жақсы қазақы қасиеті туралы айтпай кетуге болмайды. Ол қазба жұмысы барысы кезінде, кешкісін жұмыс аяқталғаннан кейін барша жастарды жинап алып, алау жағып, самаурынға шай қойғызып, қызықты жастық шақтың әңгімелерін, түнгі жұлдыздар, мейірімділік пен қамқорлық жайлы аңыздар айтып беру болатын. Қазіргі таңда, біздей шәкірттері әкеміздей болған Жолдасбек ұстаздың дәстүрін жалғастырудамыз.

Сол жылдары өте жас көрінген ұстазымыз, ғалым, бірегей археолог Жолдасбек Құрмақұлов қазіргі таңда 70-ке келіп, ел атасына айналды. Асыл ұстазымыз, ғылым жолындағы әкеміз бола білген Жолдасбек Құрманқұлұлы өмірдің тал түсінде, ғылым мен бақыттың шуақты нұрына бөленіп жүр. Бұл – адам өмірінің елеулі кезеңі, сыйы да, сыны да мол биік белес. Өзінің бұл биігінен әркім-ақ артына бір қайырылып, өткен өмір жолына ой жіберіп, көз тастамақ: жарты ғасырдан астам уақыт қалай өтті, осындай биікке қалай жетті? Бұл сұраққа да Жолдасбек аға жауап іздеп, ойлана қараған шығар. Расында, сол кезеңнің жартысын алып қарасақ шығармашылық ізденістер, үйрену мен өрлеумен өткен жылдар; қарапайым ел тарихын зерттеушісінен ел таныған

Сур. 4. Ұлытау өңіріндегі Дүзен ескерткішінде. Ж. Құрманқұловтың жеке архивнен

Fig. 4. On the Duzen sites in the Ulytau. From the personal archive of Zh. Kurmankulov

ғалымға айналдырған, көпшілікке танымал еткен жылдар. Ғалымның өсу жолындағы ойлары мен сыры да, қуаныштар мен табыстар да, тіпті кейбір шығармашылық сәтсіздіктер де осында.

Қайта құру кезеңінде археология саласының тоқырағанына қарамастан Орталық Қазақстан аймағында далалық барлау жұмыстарын жүргізіп, азды-көпті қазба жұмыстарын жүргізу көптің қолынан келе бермейтін істердің бірі. Қадырбаев Мир Қасымұлының жанында жүріп көптеген өнегелі істері мен ол кісінің байсалдылығын бойына сіңіре білген Жолдасбек Құрманқұлов қазіргі таңда осы «ұлы қасиетті» айналасындағы жастарға дарытуда. Сонымен қатар немерелері үшін қазыналы қария, құрметті ата.

«Мықтылардың мықтысы – ұстаз» дер едік. Себебі ұстаз шәкірт бойына білімді, адами қасиетті, тәрбиені сіңіреді, ұстаз ұлағаты –

шәкіртке өмірлік соқпақ. Шығыс даналығында «Атаңнан ұстаз ұлық» дейді. Сондай білікті де, білімді, ұлық ұстаздардың бірі – Жолдасбек Құрманқұлов (4-сур.). Ол кісінің мейірімі, бауырмалдығынан мен әлі күнге дейін жылылық аламыз. Алғашқы Алматыға келген жылдары тұрмыс тапшылығын көріп, қиналған шақтарымызда Жолдасбек аға өз үйін беріп, ғылым жолында қиындықтарға мойымауды үйрететін. Жаны – жайсаң, жүрегі – жомарт, көңілі – кең ағай ауылының алыстығын, ата-анамыздың қасымызда жоқтығын байқауға тырысатын. Ғылым жолында ұстаз бола білетін Жолдасбек аға өмір жолында әке де бола білсе, жұбайы Гүлихан тәте болса ағаның қанатының астындағы шөжелеріне ана бола білді. Кей кездері ол кісілерді шынымен көп балалы отбасы ма деп те қаласың, себебі үнемі үйінен ағаның ізбасарлары мен шәкірттерін кездестіруге болады. Сонымен

қатар «Сендер тәтті жеп, бір жасап қалсын дедім» – деп мейрам күндері қалтасынан ақша шығара салып, дүкенге жіберіп, «кәнекей, дастархан жайып, бір-бірімізге жақсы-жақсы тілектер айтайық» - деп отыратыны

тағы бар. Содан болар қазірге дейін біздің бөлімде мейрам күндері шағын дастархан болса да жайылып, азды-көпті атап өтетін салт қалыптасты десек жаңсақ айтпаған болармыз.

Жолдасбек Құрманқұловтың соңғы бес жылдағы негізгі еңбектері*

Монографиялар:

- Комплекс памятников в урочище Талдысай. Алматы: Институт археологии им. А.Х. Маргулана, 2013. Т. 1. 400 с., ил. (в соавт. с Артюховой О.А., Ермолаевой А.С., Ержановой А.Е.).
- Баланды (Буланды) памятник античности. Книга-альбом. Алматы: Институт археологии им. А.Х. Маргулана, 2013. 148 с. (в соавт. с Утубаевым Ж.Р.).
- Древности Сарыарки: каменные изваяния. Книга-альбом. Караганды: «CredosLtd С», 2014. 168 с. (в соавт. с Ермоленко Л.).
- Чирикратская культура Восточного Приаралья // Казахстан в сакскую эпоху: коллективная монография. Отв. ред. А.З. Бейсенов. Алматы: Институт археологии им. А.Х. Маргулана, 2017. С. 191-210 (в соавт. с Утубаевым Ж.Р.).
- Кипчакские святилища Сары-Арки. Книга-альбом. Астана: КазНИИИК, 2017. 162 с. (в соавт. с Ермоленко Л.Н., Касеновой А.Д.).

Мақалалар:

- Новые данные о специфической разновидности изваяний сакской эпохи // Вестник КемГУ. 2015. № 1 (61). Т. 3. С. 26-32 (в соавт. с Ермоленко Л.Н., Касеновой А.Д.).
- Предварительное сообщение о раскопках на могильнике Сенгир-там 2 в 2016 году // Актуальные проблемы археологии Евразии: сб. матер. междунар. научн.-практ. конф., посвящ. 25-летию независимости Республики Казахстан и 25-летию Института археологии им. А.Х. Маргулана. Алматы, 2016. С. 283–285 (в соавт. с Утубаевым Ж.).
- An Old Turkic Statue at Borili, Ukytau Hills, Central Kazakhstan: Cultural Realia // Archaeology Ethnology and Anthropology of Eurasia. 2016. Т. 44, вып. 4. С. 102-113 (в соавт. с Ермоленко Л.Н., Соловьевым А.И.).
- Бәбіш молла қалашығы// Ана тілі. 10–16 наурыз, 2016. № 10 (1320). Б. 11 (в соавт. с Утубаевым Ж.).
- Ancient cities of eastern aral sea region // European research: Innovation in science, education and technology. London. United kingdom. 13–14 September 2017. С. 35–39 (в соавт. с Утубаевым Ж.).
- Anthropomorphous figurines from Chirik-rabat complex // Sciences of Europe. (Praha, Czech Republic). 2017. Vol. 1, no. 19, 33–37 (в соавт. с Утубаевым Ж.).
- Новые исследования на памятнике Чирик-Рабат // Цивилизации Великого Шелкового пути из прошлого в будущее: перспективы естественных, общественных, гуманитарных наук: матер. конф., организ. МИЦАИ. Самарканд, 2017. С. 397–413 (в соавт. с Утубаевым Ж.Р.).
- Шірік Рабат қалашығындығы ортағасырлық үй-жайға жүргізілген зерттеу жұмыстары // Современные методы и подходы в изучении историко-культурного наследия Казахстана и сопредельных стран: матер. Междунар. научн.-метод. конф. «IX Оразбаевские чтения», приуроч. к 95 летию А.М. Оразбаева. Алматы, 2017. С. 158–160 (в соавт. с Утубаевым Ж., Суиндиковой М.).

Некоторые итоги исследования на городище Чирик Рабат // Отан тарихы. 2017. № 3 (79). С. 90-101 (в соавт. с Утубаевым Ж.).

Некоторые результаты исследования 2015–2016 гг. на могильнике Сенгир-там 2 // Рухани жаңғыру және археологиялық мұра. Марғұлан оқулары-2018: Халықар. Ғыл.-практ. конф. матер. жинағы (2018 жыл 19–20 сәуір). Ақтобе–Алматы, 2018. С. 283-291 (в соавт. с Утубаевым Ж.).

Археологические исследования «кургана с усами» Унирек 2 в Шетском районе // Рухани жаңғыру және археологиялық мұра. Марғұлан оқулары-2018: Халықар. ғыл.-практ. конф. матер. жинағы (2018 жыл 19–20 сәуір). Ақтобе–Алматы, 2018. С. 291-295 (в соавт. с Утубаевым Ж., Касеновой А.).

*Примечание от ред.: Основной список публикаций на период до 2013 г. опубликован в сборнике: Бегазы-дандыбаевская культура Степной Евразии: сб. научн. ст., к 65-летию Ж. Курманкулова. Отв. ред. А.З. Бейсенов. Алматы: НИЦИА «Бегазы-Тасмола», 2013. С. 32–42. Сост. А.Д. Касенова.

Авторлар туралы мәліметтер:

Ержанова Альбина Ергешбайқызы – аға ғылыми қызметкер, А.Х. Марғұлан атындағы Археология институты (Алматы қ., Қазақстан); erjanova_a@mail.ru

Утубаев Жанболат Раймқұлұлы – аға ғылыми қызметкер, А.Х. Марғұлан атындағы Археология институты (Алматы қ., Қазақстан); utubayev_z@mail.ru

Касенова Асемгүл Дауренқызы – ғылыми қызметкер, А.Х. Марғұлан атындағы Археология институты (Алматы қ., Қазақстан); asema_94@mail.ru

К ЮБИЛЕЮ УЧИТЕЛЯ: Ж. КУРМАНКУЛОВУ 70 ЛЕТ

А.Е. Ержанова, Ж.Р. Утубаев, А.Д. Касенова

Статья посвящена характеристике основных вех в науке Ж. Курманкулова. Ж. Курманкулов – известный в стране и за ее пределами исследователь. Впервые он принял участие в экспедиции еще будучи студентом. Впоследствии, обладая замечательными организационными способностями, он смог заинтересовать и увлечь археологией молодежь. Жолдасбек Курманкулович известен в науке как специалист в области изучения статуарных памятников сакского и кипчакского времени. Станы его экспедиции разворачивались для изучения памятников эпохи бронзы, раннего железа. В перечне его интересов также присутствуют и наскальные изображения. География его исследований широка – это степи Сарыарки, Мугалжар, Приаралья. Мелодия застывших эпох находит отражение в названиях местностей, где расположены памятники, изучавшихся с его участием: Теректы Аулие, Улытау, Кишитау, Терисаккан, Ширак Рабат, Бабиш Мола, Баланды и многие другие.

Ключевые слова: археология, Ж. Курманкулов, экспедиция, институт, бронза, саки, изваяния, поселение, могильник, петроглифы, ученики

TO THE ANNIVERSARY OF THE TEACHER

A.E. Yerzhanova, Zh.R. Utubayev, A.D. Kasenova

The article tells about the life of Zholdasbek Kurmankulov, his students, as well as his creative years and his students. Zholdasbek Kurmankulov – a qualified scientist who has been involved in archaeological excavations since his student years. Organizational abilities and vigilance during the expedition led to great achievements in the education of young people. Many bronze, Saka monuments of the era, stone sculptures of Saka and Kipchak and archaeological finds in the Central Kazakhstan region helped to find their place in history. The settlement of miners metallurgists Taldysay (A.S. Ermolaeva), petroglyphs Terekty Aulie,

kitechakovs Ulytau, Kishitau and Terisakkan (L.N. Yermolenko) are studied in the tenth anniversary. Another thing is that in Chiram-Rabat and Babish-Mola, in the Karmakshinsk district, the Kyzylorda region.

Keywords: archaeology, Zh. Kurmankulov, expedition, Institute, Bronze Age, Saka period, stone sculptures, settlement, petroglyphs, mentors

About the Authors:

Yerzhanova Albina E. Researcher, A.Kh. Margulan Archeology Institute, Almaty, Kazakhstan; erjanova_a@mail.ru

Utubayev Zhanbolat R. Senior researcher, A.Kh. Margulan Archeology Institute, Almaty, Kazakhstan; utubaev_z@mail.ru

Kasenova Asemgul D. Researcher, A.Kh. Margulan Archeology Institute, Almaty, Kazakhstan; asema_94@mail.ru

Мақала туралы ақпарат / Информация о статье / Information about the article.
Жариялауға қабылданды / Принята к публикации / Accepted for publication: 07.10.2018.